

Täysistunto

Keskiviikko 15.12.2021 klo 10.00—22.42

3.9. Pääluokka 28 Valtiovarainministeriön hallinnonala

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Esitellään valtiovarainministeriön hallinnonala koskeva pääluokka 28, joka eiliseltä siis tähän siirtyi. — Valtiovarainvaliokunnan jaoston puolesta edustaja Filatov.

Se unohtui tässä sanoa — hyvä, että viereltä muistutetaan — että puolitoista tuntia varataan tähän keskusteluun tässä vaiheessa. Ei toki Filatoville ihan niin paljon yksistään. [Naurua]

Keskustelu

18.32 **Tarja Filatov sd** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Eli ihan aluksi tästä hyvinvointialueiden ja HUS-yhtymän sekä Helsingin kaupungin eräiden tehtävien rahoituksesta, jossa on kyse siirtomäärärahasta: Sen momentin määräraha on 47,1 miljoonaa euroa, ja siinä on kyse siitä, että se voitaisiin käyttää näiden hyvinvointialueiden ict-valmistelun rahoitukseen. Asiantuntijakuulemisessa on oltu huolissaan siitä, riittääkö se, ja sen vuoksi valiokunta on sitä mieltä, että on tärkeää seurata tätä rahoituksen riittävyyttä. Valiokunta oli iloinen siitä, että kuntien peruspalveluiden valtionosuuteen on esitetty 2 miljoonaa, joka liittyy tähän sote-uudistuksen valmisteluun, koska silläkin puolella näitä tehtäviä on.

Sitten jos katsotaan kuntatalouden näkymää ja tilaa tällä hetkellä, niin se on ollut aika poikkeuksellista viime vuosina. Vuosi 2017 oli ennätyksellisen vahva, mutta sitten taas kuntatalous heikkeni 18 ja 19, ja kun koronapandemia alkoi vuonna 20, niin silloin tilanne oli hankala. Voisi sanoa, että vaikka tässä on näitä koronaan liittyviä ongelmia ollut, niin itse asiassa ne ongelmat kuntataloudessa ovat enemmän rakenteellisia kuin tähän koronaan liittyviä kysymyksiä, eli kyse on tutuista jutuista — väestön ikääntymisestä, palvelutarpeen kasvusta, muuttoliikkeestä, syntyvyyden laskusta ja niin edelleen — ja kyse on siitä, että kunnat myös eriytyvät aika voimakkaasti.

No, vuonna 20 kuntatalous vahvistui merkittävästi, mikä liittyi siihen, että hallitus myönsi kunnille tukea koronapandemian vuoksi. Se oli lähes 3 miljardia euroa. Sitten kuitenkin ne kustannukset, mitä silloin aiheutui kunnille, olivat noin pari miljardia, jolloin tavallaan yli miljardi tuli tätä ylikompensaatiota tai positiivista tulosta. Samaan aikaan verotulot kehittyivät suhteellisen suotuisasti ja nettomenot olivat maltillisia, alle 3 prosenttia, ja ne tukivat tavallaan sitä vahvistumista vuonna 20. Sitten jos katsotaan kuntatalouden yhteenlaskettua vuosikatetta, niin se kaksinkertaistui vuodesta 20 ja kulki siinä mielessä positiiviseen suuntaan. Tämä positiivinen kehitys oli totta oikeastaan lähestulkoon kaikissa kunnissa, eli siellä oli ihan muutama poikkeus.

Nyt kun katsotaan tätä tilannetta, niin kuntatalouden arvioidaan pysyvän suunnilleen lähellä viime vuoden tasoa, mutta sitten tämä tuleva vuosi 22 näyttää selvityksen mukaan aika vaikealta, sillä kuntien menojen arvioidaan kasvavan edelleen tuloja nopeammin ja

Budjetin alikohta PTK 152/2021 vp

sitten toisaalta koronapandemiasta on kunnille ja kuntayhtymille aiheutunut välittömiä lisäkustannuksia. Ne ehkä vähenevät. No tässä tilanteessa me ei taas tiedetä, kuinka käy, koska korona on vakavoitunut. Sitten toisaalta samaan aikaan ovat poistumassa valtion kuntatalouteen kohdistamat määräaikaisten tukitoimenpiteet, ja tämä tuo sitä epävarmuutta.

No, sitten jos katsotaan kuntien verotulojen arviota, mitä se voisi olla vuonna 22, niin arvio on se, että se kasvu hidastuu ja se olisi noin 0,7 prosenttia. Riskitekijöitä tulee esimerkiksi henkilökustannuksista. Me ei tiedetä vielä, minkälainen palkkaratkaisu tulee olemaan, ja sillä on iso merkitys kuntataloudelle.

Sitten jos mennään sote-puolelle, niin se on sellainen asia, joka muuttaa kuntien toimintaa ja rahoitusta, ja vaikka ratkaisu on ihan oikea siten, että mentäisiin ikään kuin kustannusneutraalissa mallissa eteenpäin, niin siihenkin liittyy tiettytyyppejä epävarmuuksia. Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että osa kunnista on aika vaikeuksissa tämän kokonaisuuden jälkeen, ja meidän pitää pitää huoli siitä, että kun kuntiin kuitenkin jää varhaiskasvatusta, esi- ja perusopetusta, kulttuuria, liikuntaa, nuoriso- ja vapaa-ajan toimea, alueiden suunnittelua, asuntopolitiikkaa, elinkeinopolitiikkaa ja niin edelleen, niin että nämä tärkeät asiat tulevat joka tapauksessa hoidetuiksi, vaikka tässä kunta—sote—valtio-suhteissa tapahtuu muutoksia, ja silloin on seurattava myös eri alueita.

Sitten valiokunta kiinnitti huomiota siihen, että erikseen pitää seurata myös suurten ja kasvavien kaupunkien kehitystä ja kykyä investoida, koska siellä on kyse elinvoimasta ja tavallaan siitä veturiudesta, mitä nämä suuret kaupungit ovat koko alueelle.

Kello käy, ja kohta 5 minuuttia on kulunut. Minä en käy näitä valtionosuuslukuja läpi — ne löytyvät sieltä mietinnöstä — koska siihen menisi liikaa aikaa, mutta kun täällä on näitä prosenttimuutoksia, niin siinä todetaan, että se on lähinnä teknistä, mitä siellä tapahtuu. Elikkä se prosenttimuutos ei ole niin vakava kuin miltä se ehkä luvuissa näyttää.

Valiokunta on sitä mieltä, että kun tähän talousarvioon 22 ei enää sisälly uusia päätöksiä koronatuista, niin kuitenkin tätä tilannetta [Puhemies koputtaa] pitäisi seurata ja katsoa, miten siinä mennään eteenpäin ja mitä tapahtuu, elikkä olla se valmius, että tehdään sitten uusia päätöksiä, jos näin tulee, ja toisaalta sitten muistuttaa siitä, [Puhemies koputtaa] että vaikka ei ole varsinaisia koronakuluja, niin tätä hyvinvointivajetta on, ja jos sitä ei hoideta, niin se tulee kalliimmaksi kuin sen hoitaminen.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin, kiitokset valtiovarainvaliokunnan kunta- ja terveysjaoston puheenjohtajalle. — Ja nyt esittelyä jatkaa edustaja Vähämäki hallinto- ja turvallisuusjaostosta.

18.38 Ville Vähämäki ps (esittelypuheenvuoro): Kiitoksia, kunnioitettu puhemies! To-dellakin Tullin toimintamenot, momentti 28.10.02, kuuluvat hallintojaoston käsiteltäväk-si. Momentille esitetään 188 miljoonaa, joka on 1,6 miljoonaa enemmän kuin kuluvana vuonna. Tänä vuonna lisäys toimintamenoihin johtuu tulliselvitysten kokonaisuudistuksen jatkamisesta. Uudistukseen tuli useita muutoksia, ja EU lykkäsi tulliselvityksen käyttöö-nottoa vuoden 25 loppuun.

Valiokunta pitää Tullin saamia lisäyksiä hyvinä ja myönteisinä. Tullin saamat uudet teh-tävät tai tehtävien muutokset on otettu huomioon toimintamenojen mitoituksessa. Muun muassa pienimmän kannettavan alv-maksun kynnys poistettiin 1.7. alkaen, eli kolmansien maiden maahantuonnissa kannetaan alvi kaikista ostoista. Tämän johdosta kaikki näistä

Budjetin alikohta PTK 152/2021 vp

maista tulevat lähetykset tulee tullata, ja lisäykset näihin työtehtäviin tehtiin kuluvan vuoden budjetissa, taisi olla jopa noin 50 henkilötövuotta.

Lisäksi neljännessä lisäbudjetissa tänä vuonna tehtiin lisäyksiä Tullin toimintamenoihin, jotta tiedonhallintalain vaatimukset voidaan täyttää.

Tullin toiminnan kehittämiseksi valiokunta kiinnittää huomiota etenkin valvontateknologian kehittämiseen, jota voivat olla muun muassa konenäkösovellukset, joilla voidaan automaattisesti tunnistaa ajoneuvoja, kontteja tai lähetyksiä. Yleisesti koko valvontatoimen digitalisaatio sekä valvontatoimintaan liittyvät ict-hankkeet nostetaan esille. Jaosto sai näistä hyvän selvityksen.

Valiokunta kiinnittää lisäksi huomion Tullin poissaoloihin, 11 päivää työntekijää kohti vuoden aikana. Tullin johdon tulee jatkaa toimenpiteitä työhyvinvoinnin kasvattamiseksi. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Ja nyt ministeri Paatero.

18.40 Kuntaministeri Sirpa Paatero: Arvoisa puhemies! Kiitoksia ensin mahdollisuudesta siirtää tämä keskustelu tälle päivälle, kun minullakin oli lupa tulla tähän taloon. Ja kiitoksia molemmille jaostoille ja jaoston puheenjohtajille tästä esittelystä ja niistä nostoista, jotka valtiovarainvaliokunta on sitten nostanut tähän. Olemme lukeneet ne valtiovarainministeriössä tarkasti, ja tulemme huomioimaan ne myöskin tulevaisissa budjeteissa ja myöskin lainsäädännön valmistelussa.

Ihan ensin muutama huomio tänne koko julkisen hallinnon puolelle. Ja se kehittäminen hän on aloitettu niin, että noin vuosi sitten teimme julkisen hallinnon erillisen strategian, jossa myöskin on vahva yhteys koko julkisen talouden kestävyystiekarttaan — koskettaa digitaalisuutta, koskettaa hankintoja, koskettaa tiloja. Ja tämä on iso mahdollisuus myöskin tehdä täältä, mutta se myöskin tehostaa muilta osin, erityisesti palveluiden saajien kannalta, sitä palvelua. Tehokkaampi tilojen käyttö on meillä myöskin strategiana huomenna valtioneuvostossa, missä kiinteistö- sekä toimitilastrategia saadaan valmiiksi. Tämä mahdollistaa myöskin tietysti päästövähennyksiä, kun ei ole ylimääräisiä neliöitä.

Iso muutos on tietysti myöskin sote-uudistus ja sitten toisaalta palveluiden digitalisaatio, joka tuo meille tehokkuushyötyjä, jotenka me voimme saavuttaa palvelut ajasta ja paikasta riippumatta. On perustettu myöskin uusi ministerityöryhmä digi- ja data- ja hallintoasioita valvomaan ja päätöksiä tekemään. Se on erittäin hyvä uudistus.

Näiden julkisten hankintojen osalta, johon on myöskin oma strategia, on myöskin nyt tehty työkaluja — ”kentälle”, niin sanotusti — vastuullisuuden vähimmäisehdoista, jotta ne tulevat toteutettua.

On hienoa, että valiokunta otti esille erityisesti tämän lasten ja nuorten — mutta myöskin sosiaalisen — hyvinvoinnin ja mielenterveyden kytköksen talouteen, koska on juuri näin, että se velka ei tule maksetuksi aivan samalla tavalla kuin normaalikorkoinen pankkista tai rahoituslaitoksista otettava velka, ja sen takia on huolehdittava myöskin siitä puolesta. Olemme myös työntekijöiden osalta aloittamassa Kevan kanssa yhteisen työhyvinvointiprojektin, koska tällä hetkellä tiedätte, että meillä noin 50 henkeä jää työkyvyttömyyseläkkeelle joka päivä.

Digi- ja väestötietovirastosta on oltu huolissaan, ja se näkyy myöskin valiokunnan mietinnössä — erittäin hyvä. Näin olen ollut myöskin minä, ja siitä syystä te olette — me

Budjetin alikohta PTK 152/2021 vp

olemme — yhdessä jo päättäneet kolmannessa lisätalousarviossa ja nyt tuli vielä täydentävässä talousarvioesityksessä lisää voimavaroja niin, että saadaan palkattua 40 henkilöä lisää Digi- ja väestötietovirastoon, jolloinka heidän arvionsa mukaan ensi vuoden alkupuoliskolla pystytään sitten pääsemään niin sanottuihin normaaleihin aikatauluihin.

Sitten tämä hyvinvointialueiden rakentaminen. Siis tälle vuodelle oli noin 15 miljoonaa ja ensi vuodelle 47 miljoonaa varattu siihen valmistelutyöhön näille VATEille. Tiedostamme, ja alueiden kanssa on käyty keskustelua, että tämä ei välttämättä riitä, ja näinpä alkuvuoteen saamme tarkemmat laskelmat kaikilta alueilta, kun on tehty talousarvio, minkä jälkeen sote-ministeriryhmä on päättänyt, että me käymme tilanteen läpi. Ja jos näyttää siltä, että lisärahoitusta tarvitaan, niin siihen on myöskin valmiutta. Ict-rahoitukseen on erilliset rahoitukset, elikkä sinne on tälle ja ensi vuodelle 220 miljoonaa euroa yhteensä, joista ensimmäiset osat on jo alueille maksettu, laitettu maksuun. Elikkä ict-rahoituksen osalta tämä 47 miljoonaa ei tarvitse riittää.

Kuntien osalta on erittäin perustellut huomiot, ja tämä epävarmuus, joka tällä hetkellä näkyy kuntakentällä, on lähes käsin kosketeltavaa johtuen osittain siitä, että se laskenta-kaava, mikä tässä on ollut muun muassa sote-kulujen kasvuun, on reilu 2 prosenttia. Ja nyt meillä on tietoa, että monilla alueilla ne nousut ovat jo tänä vuonna olleet yli 10 prosenttia ja näyttävät myöskin huomattavasti enemmän kuin se, mihinkä valtion budjetti on raken-nettu. Ja tästä syystä se kuntien talous on myöskin ensi vuonna varsin epävarma. Mutta me seurataan sitä koko ajan, niin että joka tapauksessa nämä peruspalvelut tulee voida järjestää.

Ja sitten kun näitä koronakuluja oli tälle vuodelle suoraan niihin koronasta aiheutuviin kustannuksiin budjetoitu avustusmuotoisena yli miljardi, niin niistähän on ensimmäinen haku käynnistynyt ja toinen haku tulee nyt vielä käynnistymään, ja oletettavasti ne maksatukset menevät ensi vuoden puolelle.

Ja kuntapolitiikan tulevaisuustyö on vahvassa vauhdissa. Me saamme tämän vuoden loppuun mennessä sen työn varsinaisesti tehtyä, ja alkuvuoden puolella sitten raportin siitä, minkä jälkeen pääsemme poliittisesti keskustelemaan, minkälaisia linjauksia [Puhemies koputtaa] kunta—valtio-suhteessa tulee tulevaisuudessa olemaan. — Kiitos. [Vastauspuheenvuoropyyntöjä]

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Kiitokset. — Täällä näyttää olevan halukkuutta debatoida. — Edustaja Kankaanniemi.

18.46 Toimi Kankaanniemi ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun kunnissa on tänä syksynä käsitelty tässä ihan viime päivinä ja viikkoina ensi vuoden budjetteja, niin on tullut hyvin vahvasti eteen tämä kysymys, joka tietysti on ollut tiedossa, että sosiaali- ja terveydenhuollon määrärahojen kasvupaine on kova, ja jos niitä nyt sitten ensi vuodelle kasvatetaan, niin se sitten vaikuttaa seuraavien vuosien kuntien valtionosuuksien määrään negatiivisesti. Miten te, ministeri, kommentoitte tätä tilannetta? Onko jotakin vielä tehtävissä, että kunnat voivat asianmukaisesti hoitaa ensi vuonnakin sosiaali- ja terveystaloudelliset osat, niin vanhustenhuollon kuin lastensuojelun ja sitten terveydenhuollon osalta?

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Viljanen.

Budjetin alikohta PTK 152/2021 vp

18.47 **Heidi Viljanen sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Oikeastaan edustaja Kankaanniemi otti esiin hyvin pitkälti samankaltaisen asian, jota itsekin ajattelin tässä kommentoida ja hieman kysyä.

Elikkä tosiaan suurin muutos kuntatalouden osalta on tuleva hyvinvointialueuudistus, ja se luo tietysti kuntiin ja alueille epävarmuutta ja epätietoisuutta. Talousarviot on pitkälti hyväksytty kuntien valtuustoissa tähän päivään mennessä, ja on tieto siitä, että vuoden 2022 sote-budjetoinnilla on vaikutus sekä peruskunnan että sen tulevan hyvinvointialueen rahoitukseen. Tietysti tärkeätä on tulevaa valmistelua varten, että tilannekuva täsmentyy, kun tieto lisääntyy, ja kuten tiedetään, niin tietopyyntö on jo kuntiin lähtenyt rahoituksen suunnittelua varten. Kuitenkin kysyn vielä ministeriltä: onhan todellakin niin, että kunnat pystyvät selviytymään ensi vuonna tehtävistään sote-puolella ja että valmistelu hyvinvointialueilla pystytään turvaamaan kaikin tavoin ja erityisesti se nivelvaihe saadaan onnistumaan?

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Pylväs.

18.48 **Juha Pylväs kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Suomi on selviytynyt korona-ajasta taloudellisesti vähintään kohtuullisesti. Talous on toipunut nopeasti ja kasvaa, työllisyys on korkealla, ja velanottoakin jää ensi vuonna tuntuvasti arvioitua pienemmäksi, vaikka se toki mittavana jatkuukin.

On tärkeää, että koronasta johtuvat suorat kustannukset korvataan edelleen kunnille. Kuntatalouteen kohdistuu kuitenkin entistä enemmän paineita, kun koronasta johtuvien kustannusten vähentyessä samalla poistuvat myös valtion kuntatalouteen kohdistamat määräaikaisten tukitoimenpiteet.

Lisäksi korona-aikana on opastettu kansalaisia hyvin voimakkaasti digitaaliseen palvelujen käyttämiseen. Oli hienoa kuulla ministerin toteamus Digi- ja väestövirastosta, että käsittelyaikoja pyritään aidosti lyhentämään mittavilla henkilötyövuosien määrillä. Se varmasti auttaa kansalaisia näiden asioiden eteenpäin saamiseksi.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Elo.

18.49 **Tiina Elo vihr** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Alkuun kiitos ministerille avoimesta ja rehellisestä esittelystä ja valtiovarainvaliokunnalle ansiokkaista huomioista. Kunnissa on todella vallalla suuri epävarmuus taloudesta, ja se rasittaa siellä. Näiden uusien hyvinvointialueiden perustaminen tehdään nyt tosi kiireellisellä aikataululla, ja se on tosiaan valtava ponnistus kunnille ja erityisesti suurille kaupungeille. Itse seuraan tilannetta Espoossa. Samaan aikaan, kun tämä koronanvastainen taistelu jatkuu ja sen aiheuttama hyvinvointi- ja oppimisvelkaa on hoidettava, nämä samat viranhaltijat vievät läpi tätä kaikkien aikojen suurinta hallinnon uudistusta.

On todella välttämätöntä, että valtio antaa tähän työhön tarvittavan tuen. Oli hyvä kuulla ministerin kertovan, että rahojen riittävyttä arvioidaan, mutta on tosi tärkeätä, että tämä työ tehdään tiiviissä yhteistyössä kuntien ja kaupunkien kanssa. Olisin vielä varmistanut, tehdäänhän näin.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Myllykoski.

Budjetin alikohta PTK 152/2021 vp

18.50 **Jari Myllykoski vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Kiitoksia esittelypuheenvuoroista ministerille ja valiokunnan puheenjohtajalle. On todellakin pakko tässä sanoa, että epävarmuus on kuntataloudessa vallitseva, ehkä pienemmissäkin kunnissa kuin siellä isommissa kaupungeissa. Elämme tietyllä tavoin epävarmuudessa.

Joiltakin osin haluaisin vähän kysyä, ehkä en suoraan nyt ministeriltä: Emmekö me nyt tiedä kuitenkin palkkaratkaisuista vaikkapa 30 viimeiseltä vuodelta, mitä se tulee olemaan? Haluttiinko sanoa, että nyt poliittisesta paineesta kuntatyöntekijöiden osalta tämän koronatilanteen vuoksi voisi tulla joku erityinen pumpsi siihen, että me joudumme varautumaan isompiin korotuksiin?

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Rantanen.

18.51 **Piritta Rantanen sd** (vastauspuheenvuoro): Kiitos, arvoisa puhemies! Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistus astui voimaan, ja aluevaalien jälkeen alkaa sitten todellinen ponnistus, kun uudet hyvinvointialueet aloittavat toimintaansa 1.1.2023. Tämä uudistus muuttaa myös kuntakenttää, ja kunnissa on suuri huoli siitä, kuinka rahoitus siirtyy hyvinvointialueille valtionosuusjärjestelmän kautta. Samalla valtio tasoittaa kuntien rahoitusta oman valtionosuusjärjestelmänsä kautta, ja huoli siitä, kuinka rahat jatkossa riittävät, on monessa kunnassa iso.

Kuntien taloudelliseen tilanteeseen ja tasapainoon on tarvittaessa pystyttävä hakemaan parannusta, ja sitä onkin seurattava kuntakohtaisesti ja tarkasti. Kuntien on kuitenkin jatkossakin pystyttävä investoimaan ja järjestämään peruspalvelut laadukkaasti ja tarpeiden mukaan.

Pääomatuloista ei kuitenkaan makseta ollenkaan kuntaveroja, ja tätä voidaan pitää jos-sain määrin epäoikeudenmukaisena. Pääomatulojen saajia löytyy tulotietojen kärkipäästä, ja myös pääomatuloja saavat käyttävät kuntien järjestämiä palveluja. Arvoisa ministeri, onko tästä käyty [Puhemies koputtaa] keskustelua, ja mitä te tästä ajattelette?

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Hoskonen.

18.52 **Hannu Hoskonen kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Kiitoksia ministerille siitä, että kuntatalous sai riittävät panokset siihen, että selvitään tästä koronasta. Tilanne oli aivan varmasti vaikea — ensimmäisenä tietenkin terveydenhuoltohenkilöstö, joka otti aivan valtavan iskun vastaan kunnialla, ammattitaidolla ja sitkeydellä, mutta kuntien oma organisaatio muiltakin osin joutui valtavan tiukoille, koska asioita pyöritettiin ja tulot pienenivät, verotulot vähenivät ja niin edelleen. Kiitoksia siitä, että se hoidettiin tyylikkäästi.

Mutta kuten sanoitte omassa puheenvuorossanne, tämä digitalisaatio etenee, ja nyt on pakko tehdä semmoinen johtopäätös, että tähän maahan ei oikeasti haluta rakentaa valokuituverkkoa koko maahan. Tästä on puhuttu, minkä aikaa olen ollut eduskunnassa, vuodesta 2003 saakka. Aina on puhuttu, että kyllä tämä laitetaan kuntoon. Vieläkään sitä ei ole tehty. Kyllä viesti ainakin minulle on mennyt perille: ei sitä haluta rakentaa. Ilomantsin kunta rakensi sen omilla varoillaan, saaden toki pienen tuen valtiolta. Mutta kysyn teiltä: mikä on tämän digitalisaation... — Ei sillä ole mitään mahdollisuuksia menestyä enää, jos ei saada valokuituverkkoa koko maahan. Tämä on aivan toivoton tilanne, [Puhemies koputtaa] jos digipalveluja aiotaan kehittää.

Budjetin alikohta PTK 152/2021 vp

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ja edustaja Filatov.

18.54 Tarja Filatov sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Digitalisaatiossahan on oikeastaan kyse kahdesta asiasta: Siitä, että me käytämme palveluiden tuottamisen puolella parhaalla mahdollisella tavalla tietoa ja että tietojärjestelmät ovat toimivia. Ja sitten toisaalta on kyse siitä, miten ihmiset käyttävät niitä digipalveluita. [Hannu Hoskonen: Mitenkä ne käyttävät, kun ei ole verkkoa?] Ja tässä oikeastaan... — No, se on sitten kolmas asia. — Mutta, tässä oikeastaan haluaisin korostaa sitä, että kun me kuitenkin teemme mitavia investointeja nyt digipuolelle, niin että meillä olisi palvelumuotoilu kunnossa, koska monta kertaa meillä on kehitetty digipalveluja aikalailla hallinnon lähtökohdista, ja silloin se asiakasnäkökulma ei ole ollut niin voimakkaasti ikään kuin framilla. Ja me tiedämme kuitenkin sen, että meillä on paljon iäkkäitä, jotka käyttävät palveluita, joilla se osaaminen ei välttämättä, ja uskallus, ole ihan sillä tasolla kuin ehkä niillä, jotka ovat työssängä jo tottuneet käyttämään palveluita — tai sitten vaikkapa maahanmuuttajilla — että me osaisimme pitää oikeasti huolen myös saavutettavuudesta ja tehdä niitä valintoja, jolloin me tarvitsemme myös niitä nokakkaisia palveluja, [Puhemies koputtaa] koska kaikki eivät voi mennä nettiin.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Nyt en ole aivan varma: yrittikö edustaja Huttunen myös päästä mukaan debattiin, ja laitteet toimivat?

18.55 Hanna Huttunen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Huomasin, kun tulin tänne saliin, että tuo vastauspuheenvuoronappi oli jo sammunut, mutta toki olisin halunnut oman sanani sanoa.

Itse asiassa edustaja Pylväs sanoi aika pitkälti sen, mitä olin sanomassakin. Suomihan on selvinnyt koronasta kaiken kaikkiaan hyvin. Voi sanoa, että varmaan historiankirjoittajat katsovat myöhempään tilastojä ja todetaan, että selvisimme hyvin taloudellisesti, selvisimme hyvin kuntatalouden puolesta ja myös yritykset selvisivät hyvin. Mutta toki minäkin kannan huolta tulevaisuuden kunnan rooleista, ja olisinkin halunnut kysyä ministeri Pääterolta, missä vaiheessa lähdetään tarkastelemaan mahdollisia valtionosuusuudistuksia, koska väistämättä tämä suuri, tärkeä uudistus tuo myös haasteita joillekin kunnille.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Eskelinen.

18.56 Seppo Eskelinen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiitos tietysti hallitukselle kuntatalouden ja soten tukemisesta näin korona-aikaan. Se on ollut äärimmäisen tärkeää, ja näin on päästy yli näitten vaikeitten vuosien.

Kunnat tulevat joka tapauksessa eriarvoistumaan, se on aivan selvä asia, ja lähinnä kysyn nyt sitten, miten ministeri näkee sen kehityksen. On aivan selvää, että kaikki kunnat eivät samalla tavalla pysty elinvoimaa rakentamaan, panostamaan elinvoimaan ja vetovoimaan, mitä pitäisi olla, jotta se kunta pystyy jatkossakin niin elinkeinopoliittisesti kuin sitten palvelujen osalta toimimaan. Mikä on käsitys ja näkemys siitä? Itse uskon, että kriisikuntamenettelyt tulevat lisääntymään. Meillähän on se neljän vuoden korona-aikaan jatkettu kriisikuntamenettely. Seurataanko sitä? Ja minkä verran luulette vapaaehtoisten kuntaliitosten [Puhemies koputtaa] lisääntyvän? Itse en usko, että tällaisella kuntarakenteella voidaan kymmeniä vuosia eteenpäin mennä.

Budjetin alikohta PTK 152/2021 vp

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ja ennen ministeriä vielä edustaja Piirainen.

18.57 Raimo Piirainen sd (vastauspuheenvuoro): Kiitoksia, arvoisa puhemies! On todella isosta muutoksesta kysymys. Tässä nyt viime maanantaina, kun Kajaanin kaupunginvaltuustossa budjettia väännettiin tulevalle vuodelle, nousi monta erilaista kysymystä siitä, millä tavalla ensinnäkin hyvinvointialue tulee pärjäämään Kainuussa ja sitten kontra mitenkä kunnat. Kun ajatellaan, että pienimmällä kunnalla saattaa jäädä 3 miljoonaa elinvoimaisuuden ja niiden muiden palvelujen tuottamiseen, niin kyllä siinä on todella isoista asioista kysymys ja tosiaan on todella pieni kunta.

Mutta sitten nämä ict-järjestelmät. On erilaisia järjestelmiä, ja niitten yhteensovittaminen varmaan ei ole helppo harjoitus, ja rahaa menee niihin. Mitenkä näette tämän, että tämä saadaan edes jollakin tavalla muutamassa vuodessa loppuun vietyä?

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Ja nyt ministeri Paatero. Kuinka monta minuuttia tarvitsette? [Sirpa Paatero: Kyllä tässä varmaan menee ainakin 3, jos ei 5.] Otetaan suurpiirteisesti 5.

18.58 Kuntaministeri Sirpa Paatero: Kiitoksia paljon, arvoisa puhemies! Jos aloitan tästä ihan järjestyksessä, niin edustaja Kankaanniemen kysymys alibudjetointiin, johon on kiinnitetty huomiota, ovatko menot realistiset: Olen sitä mieltä, että varmaan kaikki ne poliitikot, jotka ovat kuntapuolella ja toisaalta nyt sinne aluevaaleihin myöskin lähdössä mukaan, ovat niitä, jotka vastaavat sitten niille kuntalaisille, kansalaisille siellä alueella, jos jommaltakummalta puolelta on taktikoiden tehty muutoksia. Toinen näkemys on siihen se, että vuonna 24 ne tasataan joka tapauksessa toteutuneiden kustannusten mukaan, eli se voisi helpottaa hetken.

Edustaja Viljanen myöskin kiinnitti huomiota tähän, että nyt juuri kerätään kunnilta tietoja, tämän vuoden tilinpäätöstietoja heti, kun saadaan ennakolliset, ja myöskin ensi vuoden talousarviotietoja, joiden perusteella kevään aikana tehdään uudet laskelmat, ja sen pohjalta myöskin tehdään se leikkuri sinne veroprosenttiin.

Näihin nivelvaiheisiin on hyvä kiinnittää huomiota, koska se 1.1.23 on todella suuri muutos, ja sen takia me käydään viikoittain keskustelua alueiden kanssa, erityisesti virkamiehet, priorisoinnista, mitkä asiat ovat ne, joiden on välttämättä oltava silloin valmiina sopimuksien siirroista ja muista, ja mitkä ovat sellaisia, jotka voidaan tehdä sitten, kun hyvinvointialueet ovat aloittaneet. Tätä työtä tehdään tällä hetkellä.

Koronan hoidosta kiitokset myöskin eduskunnalle tietenkin, että ollaan tässä mukana. Epävarmuus on ymmärrettävää, kun sataan vuoteen, koko Suomen historian aikana, tehdään näin suurta hallinnollista muutosta. Meillä ei ole minkäänlaista pohjaa mistään lähimailtakaan ottaa sinne laskelmiin taustatietoja, mitenkä 200 000 työntekijää siirretään toiseen hallinnolliseen organisaatioon, miten 20 miljardia euroa siirretään toiseen hallinnolliseen organisaatioon. Siitä syystä tämä epävarmuus on semmoinen, mutta suhtautuminen näihin on ainakin meillä valtiovarainministeriön puolella se, että nämä ovat asioita, jotka ratkaistaan, ja sen takia on tiukka seuranta sekä kuntiin että hyvinvointialueiden puolelle.

Tähän palkkaratkaisuun, mihinkä edustaja Myllykoski otti kantaa, yritän olla ottamatta kantaa, [Naurua] koska ajattelen, että se on joka tapauksessa työntekijöiden ja KT:n yhteinen asia, ja KT:hän on nykyään myöskin hyvinvointialueiden puolella.

Budjetin alikohta PTK 152/2021 vp

Vielä edustaja Elon huomioon se, että meillä on kuntien osalta myöskin tässä hieman erilaisia tilanteita, koska erityisesti täällä Uudellamaalla, jossa ei ole sairaanhoitopiirien kokoisia alueita, joille sitä rakennetaan, se kuntien vastuu on suurempi kuin siellä, missä on sairaanhoitopiiripohjalla, puhumattakaan niistä alueista kuin vaikkapa Kainuu, jossa on jo kuntayhtymäpohjainen malli, ja sen takia se kuntien vastuu on näissä huomattavasti suurempi.

Sitten tämä rahoituksen riittävyys ensi vuodelle: Kyllähän pitää yhä edelleen tietää tai olla muistissa se, että kunnat pääasiassa verotuloillaan kustantavat kaikki palvelut. Se valtionosuusprosenttihan on noin 25, ensi vuodelle hieman alempi. Elikkä kyllä se suurempi vastuu yhä edelleen on siellä myöskin ensi vuoden palvelujen hoidossa.

Pääomatuloverojen siirtäminen kuntiin ja valtionosuusuudistus, josta edustaja Huttunen kysyi, liittyvät siihen jatkotyöhön, elikkä kun on tulevaisuuden kuntatyöskentely saatu loppuun, niin sen jälkeen tarkennetaan. Meillä on nyt rahoitus selvityksiä ja verotus selvityksiä tehty, mutta sen jälkeen tehdään poliittisia linjauksia siitä, minkälaisella mallilla lähdetään etenemään, ja se edellyttää myöskin sekä valtionosuuksien että verotusjärjestelmän uudelleentarkastelua.

Ehkä vielä sen sanon tähän kuntapuolelle, että meillä on tällä hetkellä nyt ihan muistinvaraisesti kolme erilaista mallia, mitenkä niitä voitaisiin tulevaisuudessa viedä eteenpäin: Ensimmäinen on se, että hyväksytään tämä nykyinen todellisuus ja annetaan mennä ja luotetaan siihen, että kunnat sitten enenevällä yhteistyöllä selviävät. Toinen on se, niin kuin tehdään nyt TE-palveluissa, että tehdään kriteerit, minkä kokoisilla alueilla on mahdollista jotakin tuottaa. Ja kolmantena vaihtoehtona eriytetään oikeasti ja reilusti niin, että joillekin kunnille tulee toisia tehtäviä ja toisille ei.

Filatoville tästä tietopuolesta: Olemme valmistelemassa myöskin tietopolitiikan. Täällähän oli aikaisemmin tietopoliittinen selonteko, ja siihen pitäisi saada nyt jatkoa ja siitä syystä, että meillä tämä automatisointi tiedoissa ja palveluissa olisi sillä tasolla, että suurimmaksi osaksi digitalisaatio olisi sitä, että ihmisten ei tarvitsisi niitä tietoja käsitellä ollenkaan — se olisi se lähtökohta — [Puhemies koputtaa] ja siinä kohtaa, kun tarvitsee, siihen saadaan sitten apua digituen kautta. Myöskin saavutettavuusdirektiivit ja lainsäädännöt velvoittavat meitä tähän. — Kiitoksia.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Kiitoksia. — Ja puhujalistaan, edustaja Koskela.

19.04 Jari Koskela ps: Kiitoksia, arvoisa herra puhemies! Suomen julkinen talous ei voi hyvin. Valtion velka- ja vastuupotti oli viime vuoden lopussa 187 miljardia euroa. Valtionvelka oli 125 miljardia, ja se on kasvanut tänä vuonna vielä lisää. Takaus- ja takuuvastuut olivat viime vuoden lopussa 62 miljardia — tämä koostuu suurelta osin Finnveran takausvastuista ja asuntorahoituksesta. Koronatilannekin on pakottanut meidät ottamaan lisää velkaa, mikä on perusteltua, mutta kaikkea tätä velkaantumista ei voida tietenkään epidemian piikkiinkään laittaa. Huomionarvoista on, että näiden vastuiden päälle on vielä yli sadan miljardin EU:sta johtuvat piilotetut yhteisvastuut, ja sekin mahdollisuus on olemassa, että jonain päivänä nekin tulisivat maksettaviksi.

Julkisen talouden tervehdyttäminen pitää aloittaa tehostamalla julkista hallintoa. Julkinen sektorimme on paisunut ja muuttunut tehottomammaksi. Valtiosektorin henkilöstö pieneni aina vuoteen 2016 asti mutta nyt on kasvanut 6 000 hengellä. Tehostamisen varaa siis on. OECD:n tekemässä 36 maan tutkimuksessa selvitettiin, että Suomen nyt aikaansaa-

Budjetin alikohta PTK 152/2021 vp

ma julkinen palvelutuotos olisi teoreettisesti voitu saada aikaan 35 prosenttia pienemmillä panostuksilla. Tällaisen tehottomuuden takia talouskasvumme on hidastunut ja tuottavuutemme on OECD-maiden heikommasta päästä, kuten tiedämme tässä salissa. Nyt edessä on julkista sektoria suuresti muuttava hyvinvointialueuudistus, joka luo maahan siis aivan uuden hallintoportaan. On selvää, että tämä tulee lisäämään byrokratiaa ja hallinnon kuluja.

Perussuomalaiset esittävät vastalauseensa lausumaehdotuksessa, että hallitus käynnistää julkisen hallinnon kattavan ja vuosittain tavoitteellisesti kasvavan tehostamisen edellyttämät toimet digitalisaation, automaattisen päätöksenteon ja jatkuvan ketterän kehittämisen keinoin. Edellyttämme, että hallitus laatii julkisen talouden tasapainottamissuunnitelman, joka ei sisällä verojen ja maksujen korotuksia vaan perustuu valtion tehtävien priorisointiin ja julkisen hallinnon menojen nettosäästöihin tuottavuuden kasvun avulla.

Arvoisa puhemies! Kunnat ovat velkaantuneempia kuin koskaan aikaisemmin. Vaikka viime vuodesta ja vielä tästäkin vuodesta kunnat selviävät koronatukien ansiosta, kuntien tämänhetkinen tilanne on siis harhaanjohtava, ja paluu arkeen tulee olemaan katastrofaalinen. Kehitys on huolestuttavaa, ja todellinen vaara piilee siinä, että Suomessa on lähitulevaisuudessa sata kuntaa, mikä ei ainakaan ole meidän perussuomalaisten tavoitteena. Voidaan sanoa, että kuntien heikko tilanne johtuu ainakin osittain huonosta hallinnosta ja johtamisesta, huonosti suunnitelluista investoinneista sekä kunnille kasautuneista uusista tehtävistä. Viimeisestä paras esimerkki on tänä syksynä voimaan tullut oppivelvollisuus uudistus, jonka hallitus ajoi väkipakolla läpi valtavasta opettajakunnan ja asiantuntijoiden kritiikistä huolimattakin.

Perussuomalaiset edellyttävätkin, että hallitus ryhtyy toimiin kuntien tehtävien vähentämiseksi ja myös oppivelvollisuusuudistuksen perumiseksi. Sote-uudistuksen yhteydessä tarvitaan parempaa johtajuutta, jotta julkiset, yksityiset ja kolmannen sektorin toimijat saadaan toimimaan saumattomasti keskenään.

Kiitoksia ministerille äskeisestä katsauksesta ja myöskin vastauksista kysymyksiin. Yksi asia jäi vaivaamaan: Esititte äsken kolme mallia, mitenkä kunnat jatkossa sitten pärjäävät. Siinä oli kolme erilaista vaihtoehtoa, mutta mielestäni siitä jäi yksi vaihtoehto valan käyttämättä. Tuossa jonkun keskikokoisen kaupungin kunnanjohtaja julkisuudessa televisiossa jokin aika sitten juuri kertoi, että sellainen vaihtoehto on myöskin olemassa, että hyvinvointialueille siirrettäisiin kuntien tehtäviä ja muun muassa jopa sivistystoimi voisi olla sellainen asia, joka sitten ajan kanssa siirtyy sinne, koska kunnat eivät tässä nykyisessä tilanteessa tule selviämään. Sen me tiedämme kaikki tässä salissa, ja mitä niitä vaihtoehtoja on. Tämän kysymyksen tässä nyt esitän, kun ministeri on paikalla: onko tällaista asiaa pohdittu siellä, ja miten se etenee? — Kiitoksia tästä.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Kiitoksia, kiitoksia. — Edustaja Elo.

19.09 Tiina Elo vihr: Arvoisa puhemies! Kuntatalouden tosiaan arvioidaan heikentyvän ensi vuonna. Vuosi 2019 oli ennätyksellisen heikko, kun taas 2020 kuntien talous kehittyi hyvin, tosin pääasiassa hieman ylimitoitettujen valtion koronatukien ansiosta. Tänä vuonna koronatuotet jatkuvat mutta selvästi pienempinä kuin vuonna 20.

On välttämätöntä, että koronasta aiheutuvat välittömät kustannukset hyvitetään kunnille myös ensi vuonna. Laskutavasta on ollut erimielisyyttä etenkin suurten kaupunkien ja valtion kesken, mutta lähtökohdan tulee olla, että korvaukset perustuvat toteutuneisiin kustan-

Budjetin alikohta PTK 152/2021 vp

nuksiin, ja näin pääministeri onkin luvannut, ja ministeri täällä voinee tämän vielä vahvistaa.

Sen lisäksi on huomioitava, että kunnille tulee koronasta myös mittavia välillisiä kustannuksia, kun ne joutuvat lisäämään resursseja muun muassa lasten ja nuorten hyvinvoinnin ja oppimisvajeen vähentämiseen. Tästä koronan jälkihoidosta maksamme laskua vielä pitkään.

Myös sen jälkeen, kun sote-palvelut siirtyvät hyvinvointialueelle, jää kunnan vastuulle varhaiskasvatus-, opetus-, kulttuuri-, liikunta- ja nuorisotoimi. Nämä ovat kaikki juuri niitä palveluita, joiden laadulla on valtava merkitys lasten ja nuorten hyvinvoinnille ja tulevaisuudennäkymille.

Ensi vuosi näyttää tosiaan kuntien osalta vaikealta. Koronatuot, kuten korotettu yhteisöveron jako-osuus ja valtionosuuslisäykset, poistuvat, ja vuonna 23 on sitten täydellisen uusi tilanne, kun sote-palvelut siirtyvät hyvinvointialueille. Positiivistahan tässä on se, että kuntien talouden ennakoitavuus paranee, kun melko nopeasti kasvavat sote-kustannukset siirtyvät kuntien vastuulta pois, mutta on kuitenkin hyvin vaikea ennustaa, miten kuntien talous kokonaisuutena ja eri kuntaryhmissä tulee kehittymään vuoden 23 jälkeen. Kuten tässä on todettu, nämä laskelmat ovat tässä vaiheessa alustavia ja niitä tullaan päivittämään, ja on tärkeitä, että tässä päivityksessä huomioidaan nykyistä paremmin myös kasvuun ja kaupungistumiseen liittyviä kustannuksia.

Arvoisa puhemies! Uusien hyvinvointialueiden perustaminen tosiaan kiireellisellä aika-tilalla on valtava ponnistus, kuten tuossa aiemmin jo todettiin. Kuten ministeri tässä hyvin täsmensi, tämä tilanne on erityisen haastava Uudellamaalla, jossa meillä on erityisratkaisu ja useampi hyvinvointialue ja sitten HUS erikseen, ja tämä on se näkövinkkeli, josta itse tätä uudistusta paljolti nyt tarkastelen. Siellä tosiaan on se tilanne, että ne samat johtavat viranhaltijat, jotka sitä kaupunkia johtavat ja koronasta pyrkivät selviämään, samalla sitten valmistelevat tätä uudistusta, ja sen takia on todella raskas työkuorma ja suuret haasteet siinä, että tämä uudistus saadaan kunnialla vietyä läpi ja palvelut asukkaille turvattu sitten kun se h-hetki on.

Tosiaan tässä on käyty jo keskustelua siitä, että sitä rahoitusta on pidetty riittämättömänä tähän valmisteluun, ja hyvä, että sitä tarkastellaan nyt sitten uudelleen. On ensiarvoisen tärkeitä, että me pystytään kaikilla alueilla varmistamaan palvelujen jatkuvuus siinä nivelvaiheessa. Erityisen huolissani olen itse siitä, miten kaikki ict-ratkaisut saadaan toimimaan ja tieto kulkemaan. Tiedän, että tähän on valtiolta avustusta saatu, ja toivottavasti siinä se yhteistyö hyvin toimii, ja olenkin ymmärtänyt, että myös hyvää yhteistyötä on ollut.

Arvoisa puhemies! Vielä noston tässä tarpeen vahvistaa kaupunkipolitiikkaa. On tärkeää ymmärtää, että suurten kaupunkiemme elinvoimasta ja niiden asukkaiden hyvinvoinnista huolehtiminen on ihan koko Suomen ja maan etu, ja sote-uudistuksen yhteydessä eduskunta edellytti, että erikseen on syytä seurata suurten ja kasvavien kaupunkien kehitystä ja elinvoimaisuutta ja varmistaa, että niillä säilyy kyky investoida kestäväan kasvuun. Noston esimerkiksi maahanmuuttajien kotouttamisen, jossa onnistumisessa kaupungeilla nimenomaan on suurin vastuu siksi, että suuri osa maahanmuuttajataustaisista ihmisistä asuu kaupungeissa. Siksi on välttämätöntä, että me turvataan tulokselliseksi osoittautuneiden maahanmuuttajien osaamiskeskusten toiminta myös ensi vuoden jälkeen.

Arvoisa puhemies! Vielä lopuksi: Tämä Tulevaisuuden kunta -työ tulee todella tarpeeseen, ja odotan hankkeen tuloksia mielenkiinnolla. Mitä ollaan hallintovaliokunnassa käyty keskustelua ministerinkin kanssa, tuntuu, että sitä työtä tehdään hyvällä otteella, ja tässä

Budjetin alikohta PTK 152/2021 vp

poliittisen päätöksenteon yhteydessä tulee arvioida myös näitä kuntien rahoitus- ja valtionosuusjärjestelmän kehittämistarpeita, kuten myös valtiovarainvaliokunta on todennut.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Kiitoksia. — Edustaja Salonen poissa. — Edustaja Hoskonen.

19.14 Hannu Hoskonen kesk: Arvoisa herra puhemies! On hyvä, että ministeri on paikalla. — Kuntien tilanne muuttuu radikaalisti reilun vuoden kuluttua, kun lähes 200 000 ihmistä vaihtaa työnantajaa ja noin 20 miljardin rahapotista on kysymys, eliikkä kyseessä on Suomen itsenäisyyden historian suurin kuntamullistus. Se on kiistämätön tosiasia. Se, miten tämä manööveri onnistuu, on aika pitkälti siitä kiinni, mitä Suomen valtio haluaa, onko sillä riittävä halu olla kuntia kehittämässä.

Pitää muistaa, että sekin kunta, mikä sinne jäljelle jää sotien jälkeen, ansaitsee tulla huomioiduksi, ja niin että kuntatalous pidetään kunnossa. Yhä enemmän korostuu näissä kunnissa elinkeinopolitiikan tärkeys, ja se elinkeinopolitiikka ei sitten varmasti onnistu tilanteessa, jossa valtiolta ainakin maaseutukunnille jatkuvasti tulee — niin kuin kotikunnassani, mitä me olemme saaneet? — lisää suojelualueita, elinkeinotoiminnan rajoituksia, lisää erilaisia määräyksiä, jotka rajoittavat elinkeinotoimintaa. Eihän se näin voi olla. Ei, niissä olosuhteissa ei kunta pysty toimimaan, kun jatkuvasti jos jotain rakennetaan, jo on joku luontojärjestö kimpussa, että siellä on joku hapsenkatkiainen tiellä poikittain eikä voi rakentaa.

Joitakin tämä saattaa ehkä naurattaa, mutta olen sen itse kokenut vuosikymmenten aikana, että mikään valtion lupaus, mitä suojelualueista on luvattu meille, ei ole kunnolla pitänyt: On luvattu, että saa elämä jatkua normaalisti sillä alueella. Ei jatku, nyt me tiedämme. Siellä on alueita, joilla on hiihtäminenkin kielletty, ja aikoinaan sanottiin, että kaikki jatkuu normaalisti ennallaan.

Toivoisin, että tämä otetaan vakavasti ja kunnille aidosti annettaisiin tuki, kehitetään ja ollaan osana siinä toiminnassa, jossa valtio antaa panoksia elinkeinojen kehittämiseen, liikenneinfraan ja valokuituverkon rakentamiseen. Onhan se käsittämätöntä tässä maassa, että aina tätä samaa asiaa täällä salissa jauhetaan; joka vuosi joulun alla tämä sama keskustelu käydään, ja mikään ei muutu.

Ilomantsin kunta rakensi oman valokuituverkon. Yli 10 miljoonaa pantiin rahaa siihen — toki kunta maksoi siitä noin kolmanneksen, asiakkaat sen toisen kolmanneksen, ja kolmas kolmannes saatiin sitten Viestintäviraston investointitukena — mutta ellei sitä olisi tehty, me olisimme aivan valtavissa vaikeuksissa. Nyt meillä on paremmat laajakaistayhteydet, melkein voi sanoa, kuin tuolla työhuoneessani. Nopeammat laajakaistat on kotona minulla.

Tämä pitää hoitaa tässä maassa vihdoin ja viimein kuntoon. Eihän tämä näin voi mennä, että me lupaamme jatkuvasti, että tämä laitetaan kuntoon, mutta vielääkään sitä ei ole tehty. Jos me aidosti halutaan, että terveystyö, sosiaalipalvelut ja elinkeinopolitiikka toimivat, meillä ei ole mitään muuta vaihtoehtoa kuin laittaa valokuituverkot kuntoon.

Otetaan esimerkiksi yksi maatila: Nykyaikaiseen navettaan tarvitaan lypsyrobotti ja valokuituyhteys. Silloin se toimii kunnolla, huolto onnistuu ja kaikki tällaiset. Sama koskee sitä, kun Valtra-huoltaja huoltaa traktoria: jos sillä ei ole valokuituyhteyttä sinne pajalle, niin eipä onnistukaan varaosien tilaus, eipä onnistu neuvojen pyytäminen.

Budjetin alikohta PTK 152/2021 vp

Joka ainoassa asiassa törmää tähän samaan asiaan. Sama koskee pankkipalveluita, ja sitten terveyskeskuksia: Kun potilaalta otetaan keuhkokuva ja nuori terveyskeskuslääkäri ei ole varma, mikä siinä kuvassa on, niin hän lähettää sen, vaikka Ilomantsin olosuhteissa Kuopion yliopistosairaalaan, keuhkolääkärille tulkittavaksi. Sieltä tulee vastaus hyvin nopeasti, kun hyvä tuuri sattuu, ja tiedetään varmasti, mikä on tilanne. Elikkä se toimii siellä erittäin hyvin, missä se on. Kokemuksesta sen kerron teille.

Toivon, arvoisa ministeri, että tähän panostetaan, koska ilman tätä panostusta tämä homma ei vain pelitä ja Suomi kuihtuu. Jos kunnat eivät menesty, niin ei menesty kyllä Suomeen.

Sitten toivon vielä valtionvelasta:

Valtionvelkaa en toivo lisää, vaan sitä pitää vähentää, mutta mikä on Euroopan unionin suhde tähän meidän velkaantumistilanteeseen? Se on aivan katastrofaalinen. Sieltä on tulossa pian aikaa lisää veroja, EU-veroja. EU työntää sen kylmän kätensä suomalaisen veronmaksajan ja suomalaisen työntekijän kukkarolle vieden sieltä veroja. Veroaste aivan varmasti nousee. Yritin tästä viime keväänä varoitella parhaani mukaan. Mitä minä siitä sain? Rangaistuksen ryhmästä ja sellaista kielenkäyttöä joiltakin tahoilta, jota en viitsi tässä ruveta toistamaan. Totean vain, että jos me olemme sinisilmäisiä tätä ylikansallista tuntematonta ja tunteetonta verottajaa kohtaan, mitä EU pahimmillaan on... Siellä tällä hetkellä Macron ja Scholz sopivat sopimuksia, jotka ovat varmasti Suomelle vahingoksi. Pidän ihmeenä, elleivät ole, sillä ne ensimmäiset tiedot, mitä sieltä on tihkunut, ovat olleet todella kammottavia.

Valtioneuvoston selonteossa numero 7 vuodelta 2020 on veroluettelot, mitä EU-veroja ollaan suunnittelemassa, ja niihin pitää suhtautua suurella varauksella. Äskén luin tuossa paikallani siitä, että jos tätä jatketaan, niin kohta on sieltä tulossa päästökauppa myös bensapumpuille. Pahimman skenaarion mukaan dieselpolttoaineen hinta nousee 60 senttiä litralta. [Eduskunnasta: Juuri näin!] Se tarkoittaa käytännössä sitä, että Suomessa autoilu loppuu ja yritykset menevät nurin, ja siinä toteutuu vain se vihreiden tavoite, että kun kaikki loppuu, niin onpahan suojelualueita sen jälkeen.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Edustaja Heinonen.

19.20 Timo Heinonen kok: Arvoisa herra puhemies! Hyvä ministeri ja edustajakollegat! Tässä on käyty keskustelua sote- ja aluehallintouudistuksesta ja kuntien tulevaisuudesta — minkälainen se on aluehallinnon synnyttyä, ja mitä kaiken kaikkiaan tapahtuu kuntakentässä. Kyllä itse valitettavasti olen hyvin huolissani siitä, minkälainen tilanne meidän Suomessa sosiaali- ja terveyspalveluiden kanssa tulee olemaan vuoden 23 alussa. Tämä valmistelu on aivan kohtuuttoman tiukalla aikataululla, ja näyttää entistä selvemmältä, että monet alueet eivät ehdi antaa vastausta näihin avoimin oleviin kysymyksiin, ja edessä saat- taan olla täydellinen sote-kaaos.

Tämä maakuntaverokeskustelu on sitten aivan oma lukunsa, ja me olemme kokoomuksessa ihmetellen sitä seuranneet, että samaan aikaan hallituspuolueet kertovat vastustavansa soteen tulevaa maakuntaveroa ja sitten samaan aikaan kuitenkin valmistelevat sitä. Ja tosiaan on se, että tämä maakuntaveron tulee kyllä kaiken kaikkiaan meidän verotusta joka tapauksessa kiristämään.

Nyt näyttää valitettavasti siltä, että Sanna Marinin hallitus ei oikein tahdo tunnustaa sitä tilannetta, mikä tuolla alueilla on tällä hetkellä sote-aluehallinnon valmistelussa. Se on hy-

Budjetin alikohta PTK 152/2021 vp

vin kesken tällä hetkellä, ja on isoja kysymysmerkkejä, miten tässä tullaan onnistumaan. Kyse ei ole itse asiassa pelkästään siitä, saadaanko esimerkiksi tämä ihan tekninen hallinto toimimaan, vaan kyse on ihan siitä, millä tavalla nämä jopa ihmisten hengenkin kannalta tärkeät palvelut pystytään turvaamaan tuossa isossa muutoksessa. Järjestelmien johtamisen täytyy toimia niin, että ambulanssit kulkevat, palo- ja pelastustoimi kulkee. Ja kun ne kaikki muuttuvat yhdellä hetkellä ja kun seuraa tätä muutosta tuolla maakunnissa, niin tietää, että tämä ei tule onnistumaan. [Toimi Kankaanniemi: Pessimisti!] — Voi olla, että olen pessimisti, mutta olen aika paljon kiertänyt Suomea ja eri alueita ja lukenut myös niistä kerrottuja selvityksiä ja uutisia, ja näyttää siltä, että todennäköisesti tälle pessimismille on kyllä aidosti varaa ja tilaa. Tässä on iso vaara, että meidän sote-palvelut ovat täydellisessä kaaoksessa vuoden 23 alussa.

Tässä on kyse Suomen historian suurimmasta liikkeenluovutuksesta, jossa siis käytännössä 170 000 työntekijää vaihtaa yhden yön aikana työnantajaa. Hallintoja yhdistetään, tietojärjestelmiä pitää saada yhdistettyä ja toimimaan ja palveluiden pitäisi pelata koko ajan ilman yhtään taukoa edes sen viimeisen yön aikana. Voi olla, että osa näistä alueista ei itse asiassa vain yksinkertaisesti pysty aloittamaan vuoden 23 alussa. Ja tähän olisi mielenkiintoista kuulla, miten hallitus tulee varmistamaan sen, että se kaaos ei tule tapahtumaan silloin 23 alussa.

Hyvä tilanne on osalla alueita, ehkä Päijät-Hämeessä, jossa näitä muutoksia on jo tehty, Etelä-Karjalassa Eksoten alueella, Siun sote Pohjois-Karjalassa ja niin pois päin, mutta sitten esimerkiksi Länsi-Uudellamaalla, Varsinais-Suomessa ja valitettavasti meillä Kanta-Hämeessäkin tilanne on vielä aika avoin. Ja tämä on kuvaavaa, esimerkiksi meidän isoissa kaupungeissa, miten suuri määrä erilaisia sopimuksia on käytävä läpi, avattava ruokapalveluissa ja monessa muussa. Ja nyt oikeastaan haluaisin kysyä vastuuministeriltä, kunta-puolen vastuuministeriltä: mikä on se sellainen varmistus, että jos kaikki alueet eivät ole oikeasti valmiita ja näitä kaikkia edessä olevia välttämättömiä tehtäviä ei ole saatu tehtyä vuoden 23 alkuun, niin millä tavalla tämä saadaan silloin toimimaan, [Puhemies koputtaa] että ei tule katkoa hyviin sosiaali- ja terveystalouteihin?

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Kankaanniemi.

19.25 Toimi Kankaanniemi ps: Arvoisa herra puhemies! Tuli mieleen, että ehkä hämäläisille olisi pitänyt antaa vuosi tai kaksi tai kolme lisää siirtymään. [Timo Heinosen välihuuto] — Minulla on se käsitys, että Keski-Suomessa ollaan hieman paremmin ajan tasalla tässä.

Mutta on yhdyttävä kyllä edustaja Heinosen arvioihin, että onhan tämä kyllä valtavan iso uudistus ja mullistus, joka on vuoden päästä tapahtumassa, ja valmistautumisaika ei ylen pitkä ole ollut. Nyt on nuo vaalit, ja sen jälkeen sitten saadaan se laillinen päättävä elin, joka voi tehdä nämä päätökset, ja sekin aikataulu on kieltämättä tiukka. Meillä tätä uudistusta, muutosta vetävä henkilö, Kati Kallimo, kertoi kaupunginhallitukselle Jyväskylässä, että meillä on 16 000 sopimusta, jotka siirtyvät tässä yhteydessä. No siinä on hirveän paljon kuulemma sellaisia yksilökohtaisia sopimuksia, jotka siirtyvät, mutta kaikki ne on kuitenkin hoidettava. Se kertoo siitä, että urakka on valtavan iso. Sitten on tämä henkilöstön siirto, niin kuin tässä todettiin. Meillä se on noin 10 000 Keski-Suomessa ja niin edelleen. Sitten kiinteistöt ja muut toiminnot, it-toiminnot ja muut. Mutta kai me voimme lähteä siitä, että sairaalat toimivat vuosien 2022 ja 2023 välisenä yönä katkeamatta, hengitys-

Budjetin alikohta PTK 152/2021 vp

laitteet eivät pysähdy eikä kukaan poistu työpaikaltaan. Se vain tapahtuu siellä hallinnossa se palkanmaksajan muutos, ja tavallaan siinä vaiheessa kaikki jatkuu ennallaan.

Muistan 21 vuotta, vai tuleeko siitä 22 vuotta sitten, kun vuosituhat vaihtui ja ennen sitä oli liikkeellä ennustuksia, että it-järjestelmät romahtavat, kun kaikki vuosiluvun numerot vaihtuvat kerralla. No näin ei käynyt. Kuitenkin elämä jatkui, ja niin se jatkuu nytkin. Ja ilmeisesti hämäläisetkin pääsevät hommaan mukaan kuitenkin, vaikka sitten vähän jälkijunnassa. Eivätkös ne talvisodastakin vähän myöhästyneet, mutta silti talvisota meni niin kuin meni.

Arvoisa puhemies! Ei minun pitänyt tällaisia puhua, vaan piti vähän pohtia tätä tulevaisuuden kuntatyötä, josta ministeri ansiokkaasti kertoi. Siihen liittyen kysyn oikeastaan vain sen, millä tavalla olette ajatelleet tämän asian tuoda eduskuntaan ja missä vaiheessa ja missä muodossa. Onko se selonteko, tiedonanto vai ilmoitus, vai tuleeko sieltä ihan lainsäädäntöäkin tältä osin?

Ja tietysti suuri kysymys on kuntien kannalta tämä kuntien rahoitus, josta jo aikaisemmin kysyin tuossa, mihin myös muun muassa edustaja Viljanen puuttui, mitä hänen kysymyksensä koski. Se jäi ehkä hiukan epäselväksi. Siis jos nyt ensi vuonna lisätään sosiaali- ja terveydenhuollon menoja, niin sitten jatkossa kunta menettää vastaavasti lähinnä nyt tietysti sivistystoimen valtionosuuksia. Ja tämä tietysti tekee semmoisen kiikkulaudan, että ensi vuonna ei voida lisätä, jolloin jää ehkä vähän huonolle hoidolle sosiaali- ja terveyspalvelut, jos niistä nyt säästetään tässä tilanteessa, kun on vielä tämä koronakin tässä päällä. Ja taas sitten, jos kunnat niihin satsaavat tarpeen mukaan ja pyrkivät hoitamaan vanhukset ja sairaat ja muut ja nämä nuorten ja muiden mielenterveys- ja muut ongelmat, jotka ovat pahenemassa koko ajan, niin sitten kuntia ikään kuin rangaistaan siitä tulevina vuosina. Ei kai näin pidä päästää tapahtumaan? Lupaatteko, että ei ainakaan nykyisen hallituksen aikana näin pääse tapahtumaan?

Arvoisa puhemies! Vielä lyhyesti sanon tähän valtiovarainministeriön osalle, että huomenna on Euroopan keskuspankin neuvoston kokous, jossa tehdään todella merkittäviä, historiallisia päätöksiä. Inflaatio pyörii Euroopassa ja meilläkin, ja nyt on edessä mahdollisesti korkojen nousu. [Puhemies koputtaa] Maailmanlaajuinen velkataakka on 370 000 miljardia, ja Euroopassakin on tullut valtava velkataakka. Nyt jos korot nousevat, niin on aivan uusi tilanne taloudessa, ja siihen tietysti olisi mielenkiintoista kuulla, vaikka se kuuluu ehkä lähinnä valtiovarainministeri Saarikolle, miten sitten eletään, kun velkaa tässä on osattu ottaa.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ja nyt päästetään ministeri Paatero kuitenkin vastaamaan esitettyihin kysymyksiin.

19.31 Kuntaministeri Sirpa Paatero: Kiitoksia, arvoisa puhemies! Hyvä saada vastata aina välillä, koska muuten paketti tulee liian suureksi.

Jos yleisesti ottaen tähän hyvinvointialueiden valmisteluun, niin ehkä meillä on hieman erilainen näkökulma, kun alueitten vastauksia ja sitä neuvottelua seuraan sieltä valtiovarainministeriön puolelta, ei ole ehkä ihan semmoinen kuin kokoomuksen vastalauseessa oli, että pitäisi siirtää koko hanketta. Sitä on nyt 15 vuotta odotettu, ja monella kunnalla on se olo, että jos viimeistään nyt päästäisiin eteenpäin eikä enää lykättäisi koko hanketta, ja valmistelijat itse ovat sitä mieltä, että vaikka aikataulu on tiukka, niin ei missään ole tullut esille yli vuotta ennen varsinaisten hyvinvointialueitten aloittamista, että nyt oltaisiin jo-

Budjetin alikohta PTK 152/2021 vp

tenkin pudottamassa hanskoja lattialle. Tämä on ensimmäinen kerta, kun minä kuulen tämmöistä keskustelua, ja luin tämmöistä teidän vastalauseestanne. Ei nyt anneta semmoista mielikuvaa tuonne kentälle, että eduskunnassa ei jotenkin haluttaisi viedä tätä hanketta eteenpäin.

Tässä on paljon tehtävää. Näitä sopimuksia, niin kuin edustaja Kankaanniemi toi esille, on todella satojatuhansia, kun katsotaan kaikki yhteensä, mutta pääasiassa ne ovat sellaisia, jotka jatkuvat siellä hyvinvointialueiden puolella, ne siirretään sinne ihan entisenlaisina. Ne vain pitää käydä läpi, mikä on toisaalta erittäin hyvä, koska sieltä löytyy sellaisia sopimuksia, minkä kukaan ei tiennyt olemassa olevankaan, tai on tehty pelkkiä suullisia sopimuksia menemättä nyt kaikennäköisiin yksityiskohtiin.

Erittäin hyvä huomio tämä vuoden 2000 muistutus, koska olen jossain muuallakin kuulut tämän: Silloinkaan maailma ei romahtanut. Ict-järjestelmät pystyivät sen käsittelemään. Samalla tavalla kuin tähän mennessä on tehty näitä kuntayhtymäpohjaisia malleja, niin samalla tavalla niissä se kansalaisille lähellä oleva palvelu ei ole muuttunut sen yön yli yhtään miksikään. Työnantajahan on näissäkin kohdin vaihtunut jo kymmenillä tuhansilla työntekijöillä, kun on siirrytty kuntayhtymämuotoiseen palveluun, mutta palvelu on jatkunut. Sen takia yhä edelleen siellä alueilla sitä priorisointia, mitkä ovat ne sellaiset asiat, mitkä on tehtävä ensisijaisesti.

Sitten näihin muutamiin muihin huomioihin:

Edustaja Hoskonen, en vastaa valokuituverkosta, se on LVM:n puolella, mutta valtion alueellinen palveluverkko on se, millä me haluamme vahvistaa alueita. Takaamme, että alueilla on nykyistä parempi palveluverkko, kun tulee yhteispalvelupisteitä, ei niin, että meillä on jokaisella virastolla joku seinä, jossa ei ole ketään työntekijöitä, vaan niin, että olisi yhtenäinen palveluverkko ja yhteinen palvelupiste.

Koronakorvaukset, se 1,1 miljardia, ovat tulossa — edustaja Elon kysymykseen.

Tähän tulevaisuuteen edustaja Koskelalle sanon nyt henkilökohtaisen mielipiteeni: Minun mielestäni ei ole kuntaa enää olemassa, jos ei sillä ole sosiaali- ja terveydenhuollon eikä sivistystoimen palveluita. En oikein tiedä, mikä semmoinen kunta olisi ja mitä se tekisi. Mihin me sellaisia tarvittaisiin? En ymmärrä tämmöistä ajattelua ollenkaan. Kuntien tehtävien vähentämistä on tehty muistaakseni nyt kolme hallituskautta onnistumatta siinä kertaakaan.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Ja jatketaan keskustelua, edustaja Laiho.

19.34 Mia Laiho kok: Arvoisa puhemies! Haluan tässä tuoda esille kuntaministeri Paaterolle vähän realismia tuolta käytännön kentältä ja valmistelutilanteesta. Ei ole aivan niin ruusuinen tilanne kuin te annatte ymmärtää. Esimerkiksi Länsi-Uudellamaalla, missä itse olen tämän poliittisen seurantaryhmän jäsen, kyllä se valmistelu kovin alkutekijöissään on, ja kaikki riskipalkit näyttävät olevan siellä korkeimmassa. Nämä hyvinvointialueet ovat hyvin erilaisia lähtökohdiltaan. Alueilla, joilla kuntayhtymämallilla on järjestetty jo sosiaali- ja terveyspalveluja, lähtötilanne on tietenkin parempi, ja sekin on vaatinut jo useamman vuoden työtä siellä.

Kunnissa tehdään paraikaa hiki hatussa töitä yrittäen valmistautua tähän sote-uudistukseen. Kaikkien suomalaisten sosiaali- ja terveyspalvelut siirtyvät järjestettäväksi sitten näille hyvinvointialueille vuoden 23 alusta. Se on massiivinen muutos, merkittävä muutos, ja on kyse ihmisten tärkeimmistä palveluista, ja niissä ei voi töpeksiä. Palveluiden pitää jat-

Budjetin alikohta PTK 152/2021 vp

kua myöskin sen yön vaihtumisen jälkeen, kun siirrytään vuoteen 23. Se ei ole mikään pikukujuttu. Kyseessä on vuosisadan suurin hallinnollinen organisaatiomuutos, ja sen toimeenpanon onnistumisesta riippuu se, saavatko ihmiset palvelua vuoden vaihduttua.

Sote-muutoksen toimeenpanon aikataulu on erittäin kireä, ja joillakin alueilla se on suorastaan mahdoton. Muutosprosessi valmisteluineen ja henkilöstön yt-neuvotteluineen aiheuttaa huomattavaa työkuormaa henkilöstölle, jonka riittävyydestä keskellä pahenevaa koronatilannetta pitäisi jokaisen poliitikon, virkamiehen ja myös kansalaisen olla huolissaan. Me emme voi kulkea laput silmillä kuulematta sitä viestiä kentältä, mikä tästä valmistelusta on tullut. En tiedä, onko sitten Uudeltamaalta tätä viestiä kuntaministerin korviin tullut. Vaarana on kuitenkin, että meidän koko järjestelmämme ajautuu kaaokseen.

Sote-henkilöstöä ei riitä tälläkään hetkellä kentälle, vaan koko sektori kärsii merkittävästä työvoimapulasta. Työpanosta tarvitaan muiden sairauksien hoidon ja hoivan lisäksi koronajäljitykseen, -testaukseen ja -hoitoon, ja samaan aikaan sieltä otetaan työvoimaa valmistelevaan tätä muutosta. Ei se ole pelkästään hallinnollista henkilöstöä, vaan siellä tarvitaan erilaisiin työryhmiin myöskin niitä substanssin asiantuntijoita, ja se johtotaso, esimiestaso, on hoitamassa korona, johtamassa sitä, yrittämässä saada henkilöstöä ja samaan aikaan tekemässä toisella kädellä tällaista massiivista muutosta.

Nopealla aikataululla noin 200 000 työntekijällä vaihtuu työnantaja, pitää yhteensovitaa ict-järjestelmät, kymmeniätuhansia sopimuksia — Länsi-Uudellamaallakin on noin 30 000 sopimusta, mitkä pitää käydä läpi. [Timo Heinonen: Palkat!] — Niin, palkat. Kaikkien ihmisten pitää saada palkka silloin, kun vuosi vaihtuu. — Samaan aikaan pitää varmistua siitä, että ihmiset saavat hoitoa, saavat terveyspalveluja, saavat sosiaalipalveluita.

Koronapandemia ei osoita rauhoittumisen merkkejä, henkilöstöpula on huutava, ja hoitojonot ovat kasvaneet sekä somaattisella että psykiatrisella puolella, mutta kyse on arvovalinnasta. Hallitus haluaa laittaa rahaa hallintoon, kun tässä vaiheessa se pitäisi laittaa ihmisten palveluiden turvaamiseen.

Kysyisinkin tässä kuntaministeri Paaterolta: Onko hallituksessa ollut puhetta tämän sote-toimeenpanon siirtoaikataulusta? Myöskin olen huolissani pelastuksen rahoituksesta. Pelastus siirtyy myöskin sinne hyvinvointialueille. Onko ajateltu, että sinne otettaisiin erilisrahoitus ja voitaisiin seurata sen riittävyyttä ja varmistua siitä? Entä valtionosuuksien uudelleenarviointi, missä vaiheessa se on? Ollaanko sitä työstetty, ja milloin saadaan arviota siitä, miten se tulee lähitulevaisuudessa muuttumaan? Myöskin yliopistosairaaloiden rahoitus puuttuu kokonaan. Millä tavalla aiotaan varmistua siitä, että meillä on yliopistosairaloita jatkossakin?

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Mäenpää.

19.40 Juha Mäenpää ps: Arvoisa puhemies! Ihan ensimmäisenä haluaisin kiittää edustaja Hoskosta upeista puheenvuoroista täällä ja myöskin edustaja Kankaanniemeä. On hyvä, että joku pitää tämmöisiä alkiolaisia arvoja täällä salissa vielä yllä. Se on aika vähiin käynyt. [Toimi Kankaanniemi: Kumpi?] — Kyllä täytyy tunnustaa, että molemmat ovat tässä onnistuneet.

Tuossa edustaja Laiho toi esiin tämän sote-uudistuksen, ja tämän on merkittävä uudistus. Itsekin hieman epäillen siihen suhtaudun: miten siellä onnistuu palkkaharmonisointi ja tietojärjestelmät, ja mitenkä sitten sote-henkilöstö sopeutuu tähän, kun on myös tullut esiin tämä tavallansa jatkuva pula terveydenhuoltohenkilöstön toimesta. Ihmettelen si-

Budjetin alikohta PTK 152/2021 vp

tä, että samaan aikaan kun tällöinen merkittävä, siis vuosisadan suurin hallinnollinen uudistus on käynnissä, niin samanaikaisesti saa lukea sitten päivittäin lehdistä jotain aivan huuhaata, semmoisia tarinoita, mitä ei Pahkasikakaan ollut keksinyt.

Tänään on uutisissa ollut, että hallitus suunnittelee nostaa esiin veroidean, jossa naisten sähköautoilua tuettaisiin enemmän kuin miesten. Tämä nyt ei sinne kuntapuolelle tietenkään suoraan kuulu, mutta pitäisikö eri kunnissakin tehdä vielä sitten galluppi siitä, onko miehillä vai naisilla enemmän sähköautoja, ja ulottaa tämän sitten kuntiin? Se, mikä tässä jollakin lailla kertoo tällöisestä uskomattomasta tilanteesta, missä tämä maamme elää, niin tässä hallituksen muistiossa kerrotaan lisäksi, että muunsukupuolisille rekisteröidyistä kaasu- ja sähköautoista ei Traficomilla eikä Tilastokeskuksellakaan ole selvityksen mukaan minkäänlaista lisätietoa. Sukupuoliselvityksen mukaan sähköautojen nykyiset hankintatuet hyödyttävät naisten ja muunsukupuolisten sijasta lähinnä hyvätuloisia miehiä, joilla on kiinnostusta ja tietotaitoa hankkia varallisuuteen tähtäävät tarvittavat hankinnat.

Arvoisa puhemies! Haluaisin ministeriltä kysyä, että kun te tällöisillä verokikkailuilla nyt haluatte tukea naisten sähköautoilua, niin tästä aasinsiltana: tuleeko se maakuntaveron nyt tämän sote-uudistuksen myötä?

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Hoskonen.

19.43 Hannu Hoskonen kesk: Arvoisa herra puhemies! Ensinnä kiitän ministeri Paateroa hyvistä tiedoista ja kuntien puolustamisesta. Annan sille suuren arvon, että me voimme luottaa siihen, että ministeri tekee parhaansa kuntien puolesta. Tämä erilaisten valtion palveluiden saanti kuntiin edelleen jopa paremmin kuin tähän saakka on hyvä tieto, minkä ministeri äsken kertoi, mutta mitä sitten tulee tähän valokuituverkon, nopeiden laajakaistayhteyksien, rakentamiseen kaikkiin Suomen kuntiin kaikkien suomalaisten ulottuville, niin onhan se aikamoinen paradoksi, miten tässä on käynyt. Kuntaministerin toimivaltaan ei tietenkään kuulu rakentaminen, mutta hyvä, että sieltä tulee palveluita. Se on suuri arvo, että niitä tulee, mutta kun yritin esittää liikenneministerille kysymystä, ihan tarkkaa vastausta en ikävä kyllä saanut, ja sitten kun olen tätä samaa asiaa kysynyt tuolta elinkeinoministeriön puolelta, että mitä siellä sitten, kun rakennerahoja me saamme EU:n kautta rakennerahastoista, niin sieltäkin tulee puolivillaisia selityksiä, että siellä on näitä investoinnin rajoitteita asetettu niihin sääntöihin. Kyllä kai tässä nyt maalaispojan sydämeen hiipii pieni epätoivo siitä, kuka tästä sitten vastaa.

Minä toivoisin — ja saanko esittää, arvoisa ministeri, että voisitte valtioneuvostolle sellaisen toiveen — että pistäkää siellä valtioneuvostossa pystyyn edes yksi iltakoulu tai tuparihi tai mikä se sitten onkaan, sellainen mietintäporukka, jossa on pääministeri ja kaikki johtavat ministerit eri puolueista mukana, niin että saatte sieltä päätöksen nuijittua siitä, miten tämä homma oikeasti tehdään. Kokemuksesta tiedän, että mikään asia ei etene, jos siihen ei tartu. Omakotitaloni katto olisi vieläkin korjaamatta, ellen olisi siitä yhtenä päivänä tehnyt päätöstä, että laitetaan kuntoon, ja seuraavana kesänä se oli kunnossa. Olkoon tämä lyhyt esimerkki siitä, että kannattaa tarttua toimeen, koska tämä on Suomen kehittämisen ja kehityksen kannalta aivan ykköstarkeä asia. Eivät toimi pankit, eivät toimi kaupat, eivät toimi kotitaloudet, eivät toimi yritykset, eivät terkkarit, eivät mitkään, ei pankkiliikenne, ei mikään, jos ei valokuituverkkoa saada.

Budjetin alikohta PTK 152/2021 vp

Jos elinkeinoja aiotaan kehittää, niin ensimmäinen elinkeinojen kehittämisen edellytys on, että nopeat laajakaistayhteydet kuntaan ovat kunnossa. Se on ihan kynnys numero yksi, jonka yli pääsemätöntä tietoa ei ole. Jos esimerkiksi kesämökkiläinen omistaa vaikka nyt Päijänteen rannalla taikka Ilomantsin Koitereen rannalla kesämökin, hienon kesähuvilan tai vaikka omakotitalon, niin kun sinne on valokuituyhteys, hän pystyy rakentamaan sinne sellaisen turvajärjestelmän siihen talonsa ympärille, että sinne ei nimittäin sitten varkailla ole mitään asiaa, on täydellinen seurantajärjestelmä, joka muuten on aukoton ja toimii aina.

Toinen asia on sitten tämä elinkeinojen kehittäminen yleensä. Olen aika pitkälti kyllästynyt jo siihen, että kun on erilaisia kehittämishankkeita meidän kunnassakin ollut, niin aina sitten törmätään siihen yhteen ja samaan, että aina on joku tällainen hallinnosta johtuva este. Kun on tehty aikanaan päätös, että joku alue on suojeltu tai siihen on asetettu käyttörajoite, niin ei se estä sitä hanketta, mutta kuinka moni yrittäjä seitsemän vuotta jaksaa tapella hallinto-oikeuksissa, että se saisi sinne luvan sille hankkeelle? Ei varmasti jaksakaan.

Ja jos me halutaan aidosti kuntataloutta kehittää, niin kun katsoo kunnille jäävää rahoitusosuutta, mikä sille tämän sote-uudistuksen jälkeen jää, ja katsoo, mitkä ovat ne pelimerkit sen jälkeen, niin ainoa todellinen kehittämisen mahdollisuus on saada lisää uusia työpaikkoja ja eläviä verotuloja kuntaan. Valtionapuun en enää jaksaa uskoa. Olen kyllä positiivinen ihminen ja olen luottanut, että kaveria ei jätetä, mutta nyt alkaa pelko hiipiä puseroon, että ei se taida sittenkään ihan aina paikkaansa pitää.

Mitä tulee tähän Euroopan unionin politiikkaan, miten se kohtelee kuntia: Siellä Euroopan unionissa on tällainen valtavan hieno periaate, subsidiariteettiperiaate, läheisyysperiaate, jonka mukaan päätökset pitää tehdä lähellä. Mitä tekee komissio tänä päivänä? Rohmuu valtaa kaikilla käytettävissä olevilla keinoilla. Siellä on delegoituja asetuksia, on tulut näitä uusia systeemeitä, joilla ollaan viemässä meiltä päätösvaltaa ottamalla verotusoikeus itselle, yhteiset joukkovelkakirjalainat, eurobondit, ja sitten sen mukana tulevat muut velvoitteet, joita tällä hetkellä on. Tässä taisi perussuomalaisten yksi kansanedustaja mainita, että niitä muita sitoumuksia, velkasitoumusta, meillä on kaikkien eri puolille jo lähes 200 miljardia euroa. Euroopan unioni on tullut kylään niin kuin jäädäkseen, ja se meinaa vallata koko Suomen sellaisenaan, kunnat vienee siinä samalla. Mitä subsidiariteettiperiaatetta on se, kun päätösvalta viedään komission pöydän ääreen Brysseliin? Kyllä siinä on subsidiariteettiperiaate sen jälkeen pelkkä irvikuva. Tätä me hiljaa täällä eduskunnassa katselemme joka vuosi. Tämä minua pikkusen tympii, mutta minkäs minä sille voin. Nyt arvelin käydä juomassa kupin kahvia, jos se vähän helpottaisi.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Hyvä idea. — Edustaja Talvitie.

19.48 Mari-Leena Talvitie kok: Arvoisa puhemies! Täällä on nyt puhuttu kuntataloudesta ja sotesta, ja niistä minäkin jatkan. Tämä keskustelu siirtyi tiistailta tänne keskiviikolle. En tuohon debattiosuuteen päässyt, mutta on hienoa nähdä, että kuntaministeri on täällä edelleen illalla vastaamassa ja kuuntelemassa näitä kysymyksiä. Siitä kiitos ministeri Paaterolle.

Hallintovaliokunta on toki kuullut tässä viimeisen parin vuoden aikana ja koronan aikana kunta-asioista valtiovarainministeriä, mutta kun kaikki muut monet kohtaamiset ja tapaamiset ovat olleet poissa, niin haluan tässä vielä salissa kiittää kuntaministeriä hallinto-

Budjetin alikohta PTK 152/2021 vp

valiokunnan tapaamisesta muutama viikko sitten. On erittäin tärkeätä, että käydään keskustelua ja nähdään rajoitusten mukaisesti välillä myöskin kasvokkain.

”Kaiken takana on kunta” oli Kuntaliiton slogan kuntavaaleissa. Monien, tähän asti lähestulkoon kaikkien, peruspalveluiden takana on ollut tosiaan kunta, ja kunta on ne järjestänyt. Ehkä viime aikoina on tullut semmoinen olo, että kuka puolustaisi kuntia. Kuntaministeri tietenkin puolustaa, mutta kyllä tässä salissakin helposti lähtee keskustelu sille puolelle, varsinkin nyt tässä sote-murroksessa, että kuka puolustaisi kuntia. Tämän salin tehtävä on ainakin vielä ensi vuoden osalta soteenkin liittyen puolustaa kuntia ja kuntataloutta, koska vaikka tammikuussa käydään hyvinvointialuevaalit, niin varsinainen toimeenpääntö kuitenkin tapahtuu vuoden 23 alusta. Siinä mielessä kuntatalouden tilaan ensi vuoden osalta liittyy paljon epävarmuuksia. Yhdet epävarmuudet tekee korona, myöskin kuntien mahdolliset koronakorjaukset mutta myöskin sote-muutoksen vaikutukset.

Ja vaikka me kaikki varmaan salissa ollaan sitä mieltä, että hyvä, että vihdoinkin viimein 15 vuoden odotus on tämän sote-uudistuksen osalta päättynyt ja päästään eteenpäin, niin nyt kun korona ei olekaan taakse jäänyttä elämää vaan se on siellä soten etulinjassa ihan 24/7 arkipäivää, niin se sama viesti, mitä edustaja Laiho tuossa toi, ainakin omalta alueeltani tulee, että osa henkilökunnasta kokee — ehkä osittain senkin takia, että on ollut vajausta ja ylimääräistä työtä koronasta johtuen ja on sitten jonkin verran henkilöstöpulaa — että valmistelun aikataulu on liian kireä. Toki tässä on myöskin alueellisia eroja, koska osa maakunnallisista toimijoista on paljon valmiimpia pohjaltaan, mutta kaikkialla ei ole sama tilanne. Eli siitä kannan huolta, että sitten pystytään myöskin ottamaan ne hyvät käytänteet huomioon ja että ensi vuoden osalta kunnat pystyvät ne palvelut järjestämään, jotka ovat sote-puolella edelleen kunnan järjestettävissä, vaikka muutoksen valmistelu on siellä meillä.

Sitten, arvoisa puhemies, tähän Digi- ja väestötietovirastoon, joka viime kaudella perustettiin ja johon koottiin monet sähköiset palvelut, muun muassa maistraatti ja monet muut yhteen. Valiokunta on kiinnittänyt vakavaa huolta asiakaspalveluun, koska se on ruuhkautunut erityisesti tämän vuoden aikana ja vielä kai painotettuna holhoustoimen ja rekisteripalveluiden osalta. Kolmannessa lisätalousarviossa eduskunta myönsi DVV:lle lisärahoitusta ja nimenomaan nykyisten ruuhkien purkamiseksi, mutta myöskin laillisuusvalvoja on tähän kiinnittänyt huomiota, ja toivon, että valtiovarainministeriössä ja kuntaministerin johdolla erityisesti tähän kiinnitetään huomiota, jotta sekä resurssien osalta että prosessien osalta ollaan siinä kunnossa, että asiakkaita voidaan aidosti palvella. Siihen liittyy myöskin se näkökulma, että kun aina marginaalissa ovat he, jotka eivät sähköisiä palveluja voi käyttää tai hyödyntää, niin tarvitaan tietenkin face-to-face-palvelua ja puhelinpalvelua. Mutta en halua myöskään henkilöille, jotka ovat valmiina ja haluavat siirtyä sähköisiin palveluihin, sitä tilannetta, että he turhautuvat niihin sen takia, että DVV:n palvelu on ruuhkautunut.

Valtion avut kunnillehan ovat tosi iso osa meidän taloutta: yli 13 miljardia menee valtiontaloudesta kunnille, ja sillä tehdään sitä hyvää peruspalvelua. Toivon, että jatkossakin [Puhemies koputtaa] kunnissa nimenomaan se sivistyspuoli on se iso puoli ja meidän lapset ja nuoret saavat opiskella ja kouluttautua. Se on se kunnan iso tehtävä. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Edustaja Huru.

Budjetin alikohta PTK 152/2021 vp

19.54 Petri Huru ps: Kiitos, arvoisa herra puhemies! Pelastustoimen uudistuksen yhteydessä on tunnistettu nykyisessä järjestelmässä oleva pelastustoimen rahoitusvaje, joka on viimeisimmän arvion mukaan yli 80 miljoonaa euroa. Tämän vajeen lisäksi pelastustoimen palvelutasopuutteet ja varallaolojärjestelmän muutostarpeet ovat tuomassa kustannuksiin nousupaineita.

Samaan aikaan maakunnista on tullut tietoja, joiden mukaan säästöjen saamiseksi ollaan esittämässä leikkauksia palvelutason ja asemaverkostoon, eli henkilöstöä ja asemaverkostoa ollaan vähentämässä. Pelastustoimea valvova aluehallintovirasto on antanut eri puolilla Suomea pelastustoimelle määräyksiä toiminnan ja palvelutason järjestämisestä säästöjen mukaisesti.

Arvoisa ministeri, pelastustoimi sinällään kuuluu sisäministeriön alaisuuteen, mutta kysyisin teiltä: miten te osaltanne varmistatte, että maakunnissa ei leikata pelastustoimen resursseja, vaan nämä resurssit ja pelastustoimen riittävä rahoitus turvataan kuntatasolla siirryttäessä hyvinvointialueille?

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Heinonen.

19.55 Timo Heinonen kok: Arvoisa herra puhemies! Oikeastaan ei muuta enää tähän keskusteluun. Toin tässä esille näitä meidän huoliamme tästä valmistelun tilanteesta, ja haluan nostaa esille kolme kokoomuksen vastalauseen lausumaa. Me kokoomuksessa ehdotamme, että hallitus ryhtyisi toimenpiteisiin, joilla kotihoitoon ja ympärivuorokautiseen hoivaan saataisiin tuhat hoitajaa lisää. Me edellytämme, että hallitus laajentaisi palveluseleiden käyttötarkoitusta ja velvoittavuutta sekä edistäisi henkilökohtaisen budjetoinnin käyttöä erityisesti vammaisten ja vanhusten palveluissa. Kolmantena kokoomus edellyttää, että hallitus tuo lakiesityksen, jolla luovutaan kaikista alaikäisten terveydenhuollon palvelumaksuista. Nämä ovat tässä pääluokassa meiltä esitetyjä muutoksia, jotka osaltaan vastaisivat tähän sosiaali- ja terveystalouden isoon uudistukseen ja parantaisivat sen onnistumisen edellytyksiä.

Kun ministeri oli hyvin vakuuttunut, että tämä tulee ilman ongelmia onnistumaan, itse olen eri mieltä ja uskaltaisin jopa lyödä vetoa, että nämä meidän alueet, niiden järjestelyt, sopimukset ja monet muut asiat eivät valitettavasti tule olemaan valmiina 1.1.2023. Katsotaan tätä pöytäkirjaa silloin, kumpi oli oikeassa.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Filatov, onko puheenvuoronne lyhyt paikalta pidettävä vai? [Tarja Filatov: Lyhyt, toivottavasti!] — Hyvä, sitten se ehditään.

19.57 Tarja Filatov sd: Arvoisa puhemies... [Puhuja aloittaa puheenvuoron mikrofonin ollessa suljettuna]

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Laittakaa mikrofoni päälle, niin kaikki kuulevat lyhyen ja ytimekkään.

Arvoisa puhemies! Tähän sote-uudistuksen aikatauluun voisi todeta sen, että varmasti korona tuo lisähaastetta, ja varmasti se, että meillä on pulaa osaavasta henkilökunnasta, tuo lisähaastetta, mutta kannattaa muistaa se, että yksi sote-uudistuksen tavoite on se, että meillä henkilökunta riittää, että meillä eri puolilla Suomea on sitä osaavaa henkilökuntaa.

Budjetin alikohta PTK 152/2021 vp

Jos me emme tee näitä uudistuksia, itse asiassa me saatamme ajautua paljon vaikeampaan tilanteeseen.

Se on tosiasia, että koko kansakunnassa stressitasot ovat korkeammalla tasolla kuin ennen koronaa, myös siellä, missä ihmiset eivät ole sosiaali- ja terveysalalla töissä, ja se on tavallaan koronan aiheuttamaa. Tämä on uudistus, joka ehkä myös helpottaa tulevaisuudessa, jos me kohtaamme — toivottavasti emme — vastaavia pandemioita, niiden hallintaa, jos me olemme isommissa yksiköissä, ja sekin puolustaa sitä, että aikataulusta ei pidä tinkiä.

En usko, että yksikään ambulanssi jää kulkematta sen takia, että sopimuksissa on jotakin epäselvää. Kyllä ne toiminnot pyrkivät, ja sitten ne sopimukset joustavat siellä taustalla, jos sentyyppisiä tilanteita tulee esiin.

Toinen asia: Sanoisin edustaja Mäenpäälle, että pelko pois, kun puhutte näistä veroeduista ja sähköautoista. Itse asiassa kyse on ilmastosuunnitelmalausuntoluonnoksesta, ei siis hallituksen linjauksista tai esityksistä tämältyypisiin asioihin, ja siellä sisälläkin todennäköisesti sukupuolivaikutusten arvioinnista, jossa itse asiassa se taho, joka ei tee esityksiä, arvioi näitä vaikutuksia.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Ja nyt, ministeri Paatero, vielä lyhyt loppupuheenvuoro.

19.59 Kuntaministeri Sirpa Paatero: Arvoisa puhemies! Jos otetaan ensin näitä muita kysymyksiä.

Edustaja Talvitie: Täällä ehdin jo käydä kertaalleen läpi, että se 40 henkilötyövuoden lisäys Digi- ja väestötietovirastolle tuottaa sen tilanteen, että alkuvuoden aikana päästään normaaleihin aikatauluihin. Tämän pitäisi olla sitä kautta hoidossa.

Aikataulu näiden valtionavustusten, valtionosuuksien ja toisaalta siinä samalla myöskin verotulojen kompensoinnin osalta tulee katsottavaksi siinä kuntien tulevaisuustyössä. Kun tarkempaa aikataulua täällä äskeysissäkin keskustelussa joku kysyi, milloin se tulee eduskuntaa — taisi olla edustaja Kankaanniemi — sille ei ole olemassa vielä mitään päätöksentekoaikataulua, vaan siinä tulee pohjatyö tehtyä, ja sitten sen jälkeen aloitetaan tämä mietintä, miten sitä viedään eteenpäin, eli siihen minulla ei ole vielä vastausta.

Edustaja Hurun nostamaan asiaan pelastustoimen rahoituksesta: Tähänhän me kiinnitimme huomiota myöskin silloin, kun koko sote-paketti tuli eduskuntaan, että kunnissa oli jo tähän mennessä alimitoitettu pelastustoimen rahoitus. Sen takia nyt siinä rahoituspaketissa se laskennallinen osuus on sitten huomioitu, mutta se päätöksentekohan tulee aluevaltuutettujen tehtäväksi, eli mikä on se, mihinkä siellä rahoitusta sitten suunnataan. Uskon, että siellä viisaat päättäjät tulevaisuudessa alueilla tulevat priorisoimaan [Petri Hurun välihuuto] myöskin pelastustoimen puolelle.

Edustaja Filatov jo osittain vastasi tähän työntekijäkysymykseen, koska näin ajattelen myös itse. Jos se työvoimapula, mikä on nyt ja myöskin kun on katsottu pidemmälle hoi-va- ja hoitohenkilökunnan tarvetta, olisi tällä kulmakertoimella kasvanut — niin kuin tähän mennessä se tarve on kasvanut — niin kyllä tällä sote-uudistuksella myöskin osittain siihen pystytään vastaamaan siitä syystä, että meille tulee suuremmat poolit sen henkilöstön osalta, mutta myöskin niillä uudenaikaisilla palveluiden järjestämisillä ja niillä ketjuilla, myöskin digitaalisuus huomioiden, me pystytään myöskin tätä henkilöstöä paremmin hyödyntämään juuri niihin tarpeisiin, missä se on kaikkein akuuteinta.

Budjetin alikohta PTK 152/2021 vp

Jos meillä olisi koronan aikana ollut tällöinen hyvinvointialuemalli, niin meillä esimerkiksi tiedot olisi helpommin saatu koottua. Meillä koko tämä järjestelmä olisi saatu vaikkapa rokotusten ja muitten osalta ehkä helpommin organisoitua kuin niin, että se menee 300 kunnan kautta, niin kuin tällä hetkellä menee — kuten myöskin nämä tukijärjestelmät, joita on nyt mennyt osittain sairaanhoitopiireille ja osittain kunnille ja osittain niille kuntayhtymäpohjaisille malleille.

Ja yhä edelleenkin tähän haasteeseen, työvoimapulaan: tämän vuoden loppuun mennessä on [Puhemies koputtaa] työryhmä koossa, joka arvioi työhyvinvointia ja opiskelupaikkojen riittävyyttä, lisäkoulutuksen tarvetta, ulkomaisen työvoiman tarvetta, ja sen jälkeen se tulee sote-ministeriryhmään arvioitavaksi ja katsottavaksi, mitkä niistä lähtevät ensimmäisinä liikkeelle. — Kiitoksia.

Yleiskeskustelu päättyi.

Pääluokan käsittely keskeytettiin.